

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

© 2020 Слободан Станишић

© 2020 за ово издање Вулкан издаваштво

ISBN 978-86-10-03468-4

Ова књига штампана је на природном рециклираном папиру од дрвећа које расте у одрживим шумама. Процес производње у потпуности је у складу са свим важећим прописима Министарства животне средине и просторног планирања Републике Србије.

ТАНГО
СА
УСНЕ

СЛОБОДАН СТАНИШИЋ

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Београд, 2020.

*Смисао лeйoиe ниjе у њeнoм oсвaјaњу,
oсћвaруjе сe ипeк кaд њoмe
будeмo oсвoјeни.
В. М. Сaлинaс*

I

ПРОКЛЕТСТВО ЛИПИЌА

КЛОН СА ЗАПАДНЕ СТРАНЕ или ОКРЕТАЊЕ У МЕСТУ

1.

Отворио сам и пред вратима затекао самога себе.

Може ли се замислити нешто горе?

Катастрофа!

Она јутарња, најцрња.

То најбоље разумеју особе које вечито улажу напор да погледају себе у огледалу. А тек кад се све изводи уживо, као сад, цела фигура, лицем у лице, потпуно удвостручење!

Звоно са улазних врата, које ме избаци из постеље, и даље јечи по слепоочницама, док зијам у слику и прилику своју. Додуше, мало сам млађи, вероватно нисам сасвим испловио из сна.

Тада крадљивац туђег лика проспе крадени поглед, развуче крадени осмех и наступи мојим гласом.

– Липић? – пита.

Човече, ко кога, овде, данас? Отмица података је могућа, а ово прераста у отимачину бића. На страну што мрси моје презиме, то се донекле може поднети. Оно што ме погађа јесте помисао да одсад моје Ја наступа удвојено, а може се представљати и као Ми, настало од распаднутог Нас?

Изгледа сви који немају Себе хоће да узму Мене.

– Липић! – потврдим, више да прихватим игранку.

– Липић! – представи се сподоба пружајући руку.

С леђа допире шум из бочне просторије.

– Каква је то завитланција од сабајле? – деда Гаврило у свакој трагедији наступа као представник бунта.

– Стрниша, знаш да морам да завршим поему – заврши демонстрацију.

Гавра је негде недавно налетео на угледну песникињу Милу Офелију, која, осим литерарне, располаже и другим даровитостима. Преко ње је стигао до чланства у стваралачкој дружби „Моћ пера“, где је прихваћен као снага која обећава.

Придошлица завири преко мог рамена и настави да мрси.
– Гаврило?

Види, види, клон је исправно упућен! Још ће и рођеног деду да ми преотме. А можда је то корисно, време је да ме неко одмени!

Склоним се од врата и гестом позовем да уђе. Овај прихвати, цимајући некакву коферчину.

Гавра наставља:

– Не могу да се уримујем целу боговетну ноћ и сад... овај...

Застане загледајући госта као да проверава лик у музеју воштаних фигура.

– Стрниша, шта си то опет измислио?

– Гавро, ствар је проста. Синоћ сам се спаковао у време-плов, а кад стигох где је требало, удвојише ме!

– Је ли? Ко те удвојио? – дека опрезно прилази објекту непланираног интересовања.

– Терминатори. Само те ставе на скенер и фшшш... Избацују копије.

Гавра испружи руку с намером да провери хоће ли длан проћи кроз духа, а овај користи прилику, зграби понуђену шаку и снажно је протресе.

– Липић! – понови као да му је то једино знање у животу.

– Какав бре Липић? – процеди деда с назнаком лаке изнемоглости.

Момак лупи петом о пету и заузео став мирно.

– Мајлутин Липић Џуниор – издекламова у једном даху.

Из замршених путева недокучиве подсвести издваја се узана стаза која до мога мозга доноси мало светла. Оно израња из неприкосновеног, а вечитог, Проклетства Липића.

– Деда, укопчао сам, дај да се саберемо и не слуђујемо себе саме, седи, усмери се на дах, донећу ти чашу воде.

Одјурим у кухињу и испуним обећано. Он искапи у једном цугу, нетремице гледајући придошлог. Потапшем га по леђима и почнем поиздаље.

– Одавно говорим, Гаврило, да подигнеш ниво пажње по питању старијег сина, оног сукњама слуђеног Милутина.

– Знаш.

– Ако знаш, прилика је за закаснило честитање. Негде ти је, некад, некако узгред, направдио још једно унуче!

Овај скочи као опарен.

– Какво бре унуче? Је ли то неко шегачење?

– Лепо му је говорено, не мора целог века да игра улогу разјареног бика. Не мора се ломити за сваком сукњом. Не мора сваку да стигне!

– Истина, строго сам га опомињао.

– Не пратиш развој ситуације, Гавро, још си међу стиховима. Дечко је, очито, Милутинов син, мој нови брат од стрица!

На ово признавање братства јуноша скаче, кликће „јес“ и баца ми се у загрљај. Очекује се почетак музичке завесе, мелодија би појачала дирљиву, фамилијарну сцену, прави филмски сусрет који се чека од рођења.

Могућу аудио-раскош замени шкрипа улазних врата, чиме је означен долазак кућне виле, моје мајке Сузане. Откако се распаде њена фирма и све остави без посла, повукла се у себе, одакле не излази. Додуше, то је само једна од свих брига овога света које она присваја за себе. Сада, с торбом за набавке у руци, одсутно нас поздравља и упути се према кухињи, не запажајући набој текуће мелодраме.

Ма хоћеш, врага!

– Сузана? – огласи се Мајлутин умилно-упитно-увлакачки.

Она застане, проверава однос слуха према познатом гласу, затим се окрене и почне да шета погледом од мене до њега и обратно, покушавајући да одгонетне чудо природе. Одатле тече уходани поступак, поглед се зауставља ономе у чије одговоре највише верује, а тај сам лично.

Прилика је да, најблесавије што могу, подигнем штимунг.

– Види ко нам је стигао! – реплика је преливена осмехом идиотске добродушности.

– Одакле? – Сузана је још увек присебна.

– Калифонја – Мајлутин додатно закувава.

– А повод?

– Да нам запечати судбину – меша се Гавра где му није место.

Придошли, непитан, у облику кратког монолога, објасни да је његова мајка тако желела.

Мајчинство је најчвршћи разлог за Сузанино схватање света, зато олако прихвата околности, наређује да госта сместим у моју собу, а она одлази за обавезама.

Гаврила одвлачи незавршена поема, а мени се још нешто важно мува по свести.

– Да не студираш глуму?

– Не, код нас све заједно, музика, певање, игра, глумљење, тек на крају одабираш профешн – објасни Мајлутин Липић.

Одлучим се за директно, оно најтеже.

– Свраћаш ли кад до Холивуда?

Овај се уозбиљи.

– Долетео из Лоса*.

* Лос Анђелеса.

Одмахујем главом у неверици, стриц Милутин, који целог живота прави глупости, једном је направио нешто вредно. И ћорава кока здраво зрно погоди.

Шаљем га да се распакује, Гавра је у стиховима, Сузана ће спремити јутарњи оброк и подсетити ме на обавезе.

Морам што пре да се сместим на своје старо место међу облацима, ту је мени најудобније.

Човече, какав дан!

Ти ветрови који дувају са запада не морају увек да буду хладни. Понекад донесу и нешто топлине довољне да подгреје хладноћу раног буђења.

2.

Одавно сам изградио навику обрушавања низ степениште. Прикочим пред самим излазом како бих заштитио недужног пролазника од силе налета, што ми се догађало у време раног убрзавања. Лифт не користим од искуства деда Гаврила, који је читаво вече остао заглављен. Он је, додуше, овамо стигао под срећном звездом, за њега малери не постоје. Тај сваки недостатак претвара у предност. Под тим околностима тамновање у лифту није провео сам. Уз њега је била Мила Офелија, с којом је кренуо на песничко посело. Стиховање је одложено, али нису претерано очајавали. Изашли су из кабине збуњени и рашчупани, могло се закључити да тај лифт, чак и непокретан, пружа могућност за разноврсне домете маштања.

Понет сличним могућностима, дозволио бих себи поновни улазак у лифт-кабину. Подлегао бих проклетству Липића, које се ослања на емоцију. Ето, са мном би могла да буде лепа дама с кученцетом која, одскора, хара нашим крајем. Још при првом лансирању у орбиту моје свести оборила ме је с ногу и то ногама. Које су савршене! Прави дар мајке

природе. Свака газела би јој позавидела. Микеланђело се не би усудио да их изваја. Реноар би се отимао са осталим редитељима да о њима сними филм! Њени листови су суштина уметности, облик извајан мојим погледима.

Нешто мислим, законом би требало забранити лепоногим лепојкама да шетају кучиће нашим крајем.

А ето, гледа ме. Пас, не она, лице њено прекривено је небесима. Зато могући прикључак стиже само са животињске стране. Мерачи ме помало зло, сигурно бира с које стране би загризао. Одвалио би фунту мяса, прави псећи Шајлок*.

Није требало тако шта помислити, дотични сигурно располаже сензорима за читање туђих слутњи. Обузет тајним планом, Шајлок се у следећем тренутку отима и хрли према недужном Антонију Стрниши, новој жртви Шекспировог канибализма.

– Векторе, шта ти је наједном? Векторе, смири се!

Цимајући поводац моја Чижња, окреће се према жртви насртаја, што је прилика да открије лик.

Скаменим се, не трепћем, не дишем, не постојим! Девојке које освајају позадином, кад се окрену, обично донесу разочарање. Ова не! Лепа отпозади, још лепша спреда!

Шајлок користи прилику, наступа шапама уз панталоне, али не гризе, засад само узима меру. Она посматра помало зачуђено, а онда пошаље осмех какав добацују богаташи кад уделе ситниш сиротињи. Уто, успе да загосподари ситуацијом и повуче напасника за собом.

Остајем укопан. Покушавам да се дозовем себи бар толико колико је потребно за наставак започете акције. Морам поступно, такав механизам је увек успевао. Засад, знам да сам овде, постојим у времену и простору.

* Шајлок, лик из комада „Млетачки трговац“ Вилијама Шекспира.

Некако кренем некуда, више да не оставим погрешан утисак пред самим собом. А онда се осу небо из ведрине грома или како већ.

– Господине! Млади господине!

– На располагању – несмотрено се понуди остарели шетач познат по томе што се никоме у крају не обраћа. У овој прилици мрзовоља отпада пошто сила надмоћи мути свест, а то је разлог што чича заборавља како одавно није „млади господин“.

– Не ви! – откачи га она кратко и јасно, да би се мени обратила рефреном познате мелодије.

– Могу ли Вам се обратити за малу помоћ?

– Наравно – глас ми је промукао, али наговештава повратак на старо.

– Морам хитно на пут, а немам коме да поверим Вектора, само за шетњу. Видим да и он има поверења у Вас. Може ли?

– Наравно – тренутно нема друге речи на репертоару.

Она ме посматра још увек испитивачки

– Можете га преузети у четири по подне. То је близу, Доситејева 60, први стан у партеру

Потврђујем климоглавно.

– Напомињем, неће бити секса – могла је да каже, али није.

– Нисам с тим, засад, ни рачунао – могао сам да кажем, али нисам.

– Онда, договорено? – пита.

– Наравно – речник ми није баш нешто богат овом приликом.

Одмахивање у знак поздрава, после чега мој опоравак тече по скраћеном поступку. Долазим себи, што значи да хитам на час енглеског, ако уопште могу тамо да стигнем. Узгред, нагриза ме сумња у сопствене снаге. Плашим се, Јеленина лепота ме превазилази, мораћу да потражим неку другу. Засад, у понуди је само псећа.

СЛАТКА ИРМА
или ПЛАВЕ СУЗЕ ЛЕПОТЕ

3.

На Факултету уметности сцене и камере, страни језик је обавезан, а могао се изабрати један од четири понуђена. Часови енглеског, стицајем околности, одржавали су се на Рударском, који је укопан крај Ботаничке баште. То је важило за свих пет одсека. Предавала је млада професорка Ирма Дивичић Бредли, стигла директно са Оксфорда, одакле је донела диплому, знање и мужа. Мистер Бредли, колико се чуло, давио се у сарми и монотонији београдске чаршије, благо чезнући за музиком Биг Бена и лондонском маглом. Споредни посао који је добио у својој амбасади, односи много времена, а не пружа довољно утехе.

Како било, после бурног породичног јутра и сусрета са Шајлоковом заносном власницом, једва да ћу стићи на време. Пробијајући се кроз шуму кафића расутих по тротоару крај Ботаничке баште, налетим на Јеврема Пустог, знаменитог домаћег афористичара, носиоца бројних признања за своје за своје убојите поруке. Обојица смо сарађивали с редакцијама жедним хумористичких прилога, где је и започело наше познанство. Иначе, Јеврем је био чувен по томе што је живео за афоризам користећи га у свакодневном говору.

– Куд си запео? – пита наслоњен на оближње дрво.

– Журим, извини.

– Свака журба има два пута, а оба воде до закашњења – закључи уз очигледну намеру да ме не пусти одмах.

– Имам час енглеског – покушавам да избегнем хумористички приступ.

– Хм, енглески се данас свуд раширио, а правих Енглеза је све мање.

– Морам да те оставим, видим да си у живој комуникацији с тим дрветом!

– Дрво уз дрво, два дрвета, човек уз дрво – два човека – издекламова нову мудрост.

– Стварно тако мислиш? – насмејем се.

– Није потребно много мудрости да се лаж претвори у истину – заокружи он.

Овако се могло до увече кад би дан био дужи. Напуштам некако ово весело дружење и похитам у наручје моје драге младе Енглескиње, која је, свакако, већ у великој бризи што ме нема.

4.

Тихо отварам врата и улазим на врховима стопала, што би требало да буде мера учтивости којом се ублажава непристојност закашњења. Дочекује ме нестварна тишина, у чијем је средишту Ирма Дивичић Бредли, звана Слатка Ирма, окренута леђима. Очито има изоштрен слух, окреће се и посматра ме помало уплашено док склапам неуверљиво извињење о измишљеном догађају. Она то готово не слуша, већ пажљиво прати отиске Шајлокових шапа на мојим панталонама. Ту започе наш дијалог у дајцест маниру.

– Манијак, очито?

– Не, псето.

– Неко велико?

– Довољно.

– Има ли уједа?

– Не, само узвраћање љубави на прљав начин.

Професорка Ирма скупи своја срцаста уста у знак разумевања и покретом понуди да заузем неко од слободних места. Њих нема много, иако часове не посећују сви пријављени. То се, пре свега, односи на мушки део састава, коме је

учење језика мање важно. Озбиљно га прихватамо само нас двојица – Тодор Бука, фотограф аматер чији се радови већ појављују по мање изгледним новинама, а мени је будући интернационални наступ незамислив без доброг енглеског. Тодор је, иначе, мало старији, пропустио је неколико година, а по свему судећи, добро је загледан у Слатку Ирму. Прича се да увелико жури за њом.

Од присутних девојака издвојило се неколико које су се репрезентовале у ужи састав мојих могућих интересовања.

У првој клупи седи Елизабета Трн, танка, висока, сва у локнама, елегантна, манекенски тип, заводљива и благо неприступачна. Крај ње је Ребека Конта Стојановић, превремено удата, одмерена, увек дотерана. Ту и тамо ме прихвата уз пријатељски осмех.

Прекопута су Ивона Кларић, луткасто лепа, хладна, заштићена сопственим оклопом, увек на дистанци, и Живана Сакић, атлетичарка, завредила већ неке медаље, дружељубива, отворена, склона шали.

Иза је Соња Црнућа, узаврела црнка, прича се да има дечка, иначе приступачна, дружељубива. Кад ме погледа и осмехне се, севну јој жеравице из очију.

Засад ништа ни са једном од њих, глумим да озбиљно студирам и трошим енергију погледа на Слаткој Ирми. Ту, додуше, имам одређеног искуства, у средњој сам већ био заљубљен у професорку енглеског.

Пратећи смер испружене Ирмине руке, тражим слободно место и проналазим га крај девојке коју досада нисам запазио, мора да се касније прикључила. Изгледа млађа од осталих, као средњошколка. Не знам ни како се зове. То је, међутим, лако открити пошто, пред њом, крај отвореног уџбеника, лежи свеска на чијим је корицама исписано уредним, школским рукописом:

Лейоша Б. Васић, студент историје уметности.

Уредне косе, румених образа, обореног погледа, подсећа на слику некога старог мајстора. Оно што само мом лудом погледу може припасти јесте њена чудесно лепа доња усна, налик зрелој трешњи, с благим превојем по средини. Да нисам одавно емотивно опустошен, пожелео бих пољубац, што је само бледи траг старог проклетства.

Немарно се нагнем према њој.

– О чему је данас реч?

Она устукну, рекло би се уплашено, а затим упре прст према табли и прошапта:

– Нико не зна.

Тамо је било исписано Ирминим елегантним, оксфордским рукописом:

– Swimming is my favorite sport.*

Одмах се види, посреди је овештала граматичка фолиранција, нејасна само онима који владају незнањем. То никад није био случај с нама из Прве, где је због Лепе Зоре, професорке енглеског, мушки део Лудог разреда помно дотеривао фризуру и до бесвести учио граматику, фразе и тешке изразе. Ово сећање на дивне дане позног детињства подстакло је мој блажен осмех, што не прође непримећено.

– Видим, смејете се, Липићу – закључи Слатка Ирма прекорно. – Да ли је то нека иронија на мој рачун?

– Ни говора, професорко – одвратим с поштовањем. – Колегиница Лепота скреће ми пажњу да је на табли безлични глаголски облик звани герунд. Он може имати особине како именице, тако и глагола.

Осујећена у ставу професионалне строгости, Ирма застаје, очито изненађена. Онај прекорни поглед, упућен

* Пливање је мој омиљени спорт.

искоса, лагано се ублажава, а с краја ока бљесне сићушан сјај симпатије.

– И све то вам је Лепота рекла? – упита благо.

– Не само то. Додала је да изложени пример исказује субјекатску суштину герунда, док би као именски део предиката гласио:

– My favorite sport is swimming.*

Све су главе окренуте према мени док у неверици гледају и слушају блиставу презентацију тешке материје. Моја новонастала сапутница Лепота Б. Васић, полуотворених уста, не трепћући, посматра чудо од пара, случајно стеченог у школској клупи.

Тада наступа трећи степен универзалног Проклетства Липића – кад се трсиш, истерај до краја.

– Иначе, овај облик може да буде исказан као објекат. Онда гласи: I like swimming in cold water**.

Слатка Ирма, одобровољена, слатко се осмехне.

– Колегиница Лепота је то могла рећи и пре него сте дошли.

Затим настави да износи преостале могућности безличног глаголског облика, који су праћени безличним изразима присутних лица.

Час се убрзо завршио, Слатка Ирма скупи своје ствари и журно оде. Сви се предају својим мислима и бригама, а мени препуштају нарогушену и смрачену Лепоту Б. Васић, која оборених веђа и стиснутих шака изгледа као тигрица спремна за напад. Док је зачуђено загледам, просикта љутито:

– Хоћеш да наставиш са ругањем, недолични и безобзирни типе?

* Мој омиљени спорт је пливање.

** Уживам да пливам у хладној води.